

Polska Akademia Nauk Komitet Socjologii

00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72, pok. 216
www.pan.pl/nuke • e-mail: akojder@venus.ci.uw.edu.pl

Protokół z zebrania plenarnego w dniu 21 kwietnia 2004 roku

Zebranie odbyło się w Warszawie, w Pałacu Kultury i Nauki.

Porządek obrad przedstawiał się następująco:

1. Komunikaty i sprawy bieżące.
2. Sprawa ew. powołania honorowego przewodniczącego Komitetu i honorowych członków Komitetu.
3. Druga część dyskusji nt. ekspertyzy Komitetu pt. *Jedna Polska? Nowe wymiary społecznych różnicowań* oraz wstępne ustalenie listy współautorów.
4. Sprawy różne i wolne wnioski.

W posiedzeniu uczestniczyło 15 członków Komitetu, 6 osób nadesłało usprawiedliwienie nieobecności.

Ad 1.

Po powitaniu, przewodniczący Komitetu Socjologii prof. Andrzej Kojder przypomniał sylwetki i dorobek zmarłych profesorów Jana Szczepańskiego i Salomei Kowalewskiej. Zebrani uczcili ich pamięć minutą ciszy.

Przewodniczący poinformował zebranych, że:

- Komitet Socjologii wystąpił z wnioskiem o przyznanie Nagrody Prezesa Rady Ministrów Sławomirowi Mandesowi, za pracę doktorską „Pojęcie świata przeżywanego w socjologii”. Promotorem pracy jest prof. Jerzy Szacki, a recenzentami profesorowie Zdzisław Krasnodębski i Aleksander Manterys.
- Przewodniczący PAN, prof. Jan Strelau zwrócił się do przewodniczącego Komitetu Socjologii z prośbą o określenie 3 tematów badawczych, które byłyby realizowane przez Komitet w ciągu najbliższych 20 lat. Przewodniczący w porozumieniu z członkami Prezydium Komitetu zaproponował tematy następujące: 1) *Poakcesyjna modernizacja polskiej gospodarki i jej wpływ na zmiany w strukturze społecznej*; 2) *Tożsamość młodego pokolenia Polaków w dobie globalizacji i integracji europejskiej*; 3) *Kanon kultury narodowej i jego przemiany w drugiej dekadzie członkostwa Polski w Unii Europejskiej*. Gromadzenie perspektywicznych tematów badawczych poszczególnych komitetów PAN ma posłużyć przede wszystkim opracowaniu strategii występowania o dotacje i granty KBN.
- Wydział I Nauk Społecznych PAN przyjął uchwałę o nagrodach naukowych w 2004 roku. Nagrody będą przyznawane w pięciu dziedzinach – w tym w zakresie socjologii (Nagroda im. Ludwika Krzywickiego). Przewodniczący poinformował zebranych o procedurze przyznawania tej nagrody.

- Polska Fundacja Upowszechniania Nauki i Towarzystwo Popierania i Krzewienia Nauk ogłosiły 10 edycję konkursu o Nagrodę im. Hugona Steinhausa za wyróżniającą się książkę popularnonaukową polskiego autora z dowolnej dziedziny wiedzy, wydaną w Polsce w latach 2001-2003. Przewodniczący przekazał informację odnośnie konkursowej procedury.
- W czasie plenarnego posiedzenia Wydziału I Nauk Społecznych PAN omawiano m.in. kwestię powołania Rady ds. Nauki przy Prezydencie RP, problem zniesienia habilitacji, kwestię malejącego poziomu prac doktorskich, kwestię odpłatności za studia wyższe, oraz harmonizację projektów ustaw dotyczących nauki. Zebranie odrzuciło – zgodnie m.in. z rekomendacją Komitetu Socjologii – wniosek o powołanie nauki o cywilizacjach jako odrębnej dyscypliny naukowej. Na posiedzeniu ustalono tryb wyboru ze składu Wydziału członków korespondentów PAN. Podjęto ponadto decyzję o rezygnacji z wypłacania honorariów autorskich i za recenzje publikowane w czasopiśmie dotowanych przez PAN.
- Władze Wydziału I przyznały dotacje na XII Zjazd Socjologiczny (10 tys. zł), oraz na kwartalniki „Studia Socjologiczne” (40 tys. zł) i „Kulturę i Społeczeństwo” (32 tys.).

Zebrani zaakceptowali proponowany porządek obrad i przyjęli protokół z poprzedniego posiedzenia Komitetu (21 stycznia 2004).

Ad.2.

Przewodniczący Komitetu poinformował zebranych o tym, że w czasie posiedzenia Wydziału I Nauk Społecznych przyjęty został regulamin nadawania godności honorowego przewodniczącego komitetów PAN. Regulamin przewiduje, że honorowym przewodniczącym może zostać osoba o znaczącym dorobku naukowym, która pełniła funkcję przewodniczącego, zasiadała w prezydium lub była sekretarzem komitetu co najmniej dwie kadencje. Powiadomił także, iż kwestia powołania honorowego przewodniczącego Komitetu Socjologii była przedmiotem dyskusji w czasie zebrania Prezydium Komitetu. Członkowie Prezydium postanowili nie wysuwać żadnej kandydatury honorowego przewodniczącego Komitetu i zwrócili się do zebranych o namysł nad ewentualnymi kandydatami. Dyskusja w tej kwestii nie została podjęta.

Ad.3.

Przewodniczący przedstawił zebrany wstępny projekt ekspertyzy *Jedna Polska? Nowe wymiary społecznych różnicowań*. Zazaczył, że został on przygotowany z uwzględnieniem opinii, jakie pojawiły się w dyskusji na posiedzeniu 21 stycznia 2004 r. oraz problemów poruszonych w publikacjach, które ukazały się w ostatnich latach i są związane z tematem ekspertyzy (chodzi w szczególności o *Wymiary życia społecznego. Polska na przełomie XX i XXI wieku* pod red. Mirosławy Marody (Scholar 2002), *Współczesne społeczeństwo polskie* pod red. Renaty Suchockiej (Poznań 2002), *Polacy wśród Europejczyków: wartości społeczeństwa polskiego na tle innych krajów europejskich* pod red. Aleksandry Jasińskiej-Kani i Mirosławy Marody (Scholar 2002) oraz pracę *Strategia rozwoju województw* pod red. Mieczysława Miazgi i Danuty Piwińskiej (Kraków 2001). Poinformował także, że w budżecie Wydziału zarezerwowana została kwota 20 tys. zł na honoraria dla autorów ekspertyzy.

W dyskusji nad projektem opracowania, prof. Kazimierz Doktor zasugerował zmianę tytułów i problematyki dwóch z proponowanych części publikacji. Tytuł „Kultura wyznań,

religijności i kościołów” wydał mu się trafniejszy niż „Tradycyjna religijność i innowacje religijne”. Część zatytułowana „Nadzieje i udręki młodzieży” powinna natomiast uwzględniać także inne generacje Polaków, a nie tylko młodzież.

Prof. Andrzej Sadowski zaproponował uzupełnienie projektu o tematy związane ze zróżnicowaniem narodowościowym polskiego społeczeństwa, oraz budowaniem więzi terytorialnych jako podstawy tworzenia się regionów. Projekt – mówił – w niewystarczającym stopniu uwzględnia także kulturowy wymiar zróżnicowania przestrzennego.

Prof. Jerzy Szacki zaznaczył, że nadmierne rozszerzanie listy szczegółowych problemów może nie być korzystne dla pracy nad ekspertyzą. Uznał jednak, że przedstawiona makieta zagadnień w niewystarczającym stopniu uwzględnia problematykę wsi i rozmaite wymiary zróżnicowań między miastem i wsią.

Prof. Marek Latoszek zgodził się z prof. Sadowskim co do konieczności wprowadzenia do publikacji kulturowych wymiarów zróżnicowania. Odniósł się także do kwestii organizacji pracy nad publikacją; chodziło mu o to, czy autorzy tekstów będą pracować nad zagadnieniami szczegółowymi, czy też – łącznie – nad zespołami zagadnień składających się na części opracowania.

Prof. Antoni Sułek uznał, że tekst, który powstałby na podstawie przedstawionego projektu byłby wprawdzie ciekawy, ale niezgodny z tym, co zapowiada tytuł. „Zróżnicowania” dotyczą bowiem różnic między ludźmi, a makieta publikacji uwzględnia raczej społeczeństwo jako całość, traktuje problem holistycznie. Poza tym niektóre – proponowane – tytuły rozdziałów dotyczą raczej stanu, a nie procesów różnicujących społeczeństwo, oraz zróżnicowania społecznych zjawisk, a nie zróżnicowań społecznych.

Prof. Wojciech Sitek zauważył, że jednolitość spojrzenia i rozumienia „społecznych zróżnicowań”, jednolitość koncepcji całej publikacji mogłaby zapewnić realizacja grantu, badań ukierunkowanych na problematykę opracowania. Jeżeli ekspertyza będzie bazowała na badaniach wcześniejszych, to z natury rzeczy musi być eklektyczna i – do pewnego stopnia – niespójna.

Prof. Andrzej Rychard podkreślił – zgadzając się z prof. Sułkiem – niedostateczną spójność tytułu i proponowanej treści opracowania. Uznał także, że propozycja w niewystarczającym stopniu uwzględnia mechanizmy dezintegrujące i integrujące działające w polskim społeczeństwie, problematykę wykluczenia społecznego i uczestnictwo w życiu politycznym. Niespójności między tytułem a proponowaną treścią publikacji można zaradzić – mówił – albo uwzględniając problematykę, która jest nieobecna (w szczególności chodzi o mechanizmy integracji i dezintegracji), albo zmieniając tytuł ekspertyzy.

Prof. Władysław Markiewicz zaproponował taką organizację treści ekspertyzy, która uwzględniałaby źródła zróżnicowań ujęte w kategorii syntetyczne – np. „kultura” i „polityka”.

Prof. Andrzej Kwilecki zasugerował, żeby publikacja koncentrowała się na sytuacji polskiego społeczeństwa w chwili obecnej, w 2004 roku, a nie opisywała sytuacji wcześniejszej. Dzięki takiemu podejściu, i opracowaniu analogicznie pomyślanej analizy za kilka lat, kolejne ekspertyzy Komitetu będzie można potraktować jak badanie panelowe.

Prof. Kazimierz Frieske, nawiązując do wypowiedzi prof. Markiewicza, zasugerował wykorzystanie koncepcji kapitału społecznego. Zaznaczył także, że nie wystarczy analizować wymiary zróżnicowań z osobna; ważne jest także i to, w jaki sposób i

odnośnie jakich kategorii społecznych wymiary te w polskim społeczeństwie się kumulują. Być może warto wprowadzić do publikacji oddzielny rozdział, w którym mechanizmy kumulacji różnicowań społecznych byłyby omawiane.

Prof. Janusz Mariański z kolei podkreślił, że istniejąca wiedza na temat nowych mechanizmów różnicowania społecznego, integracji i dezintegracji wydaje się niewystarczająca; być może publikacja powinna w związku z tym koncentrować się na kwestiach stosunkowo dobrze opisanych.

Prof. Andrzej Rychard zaproponował dodanie do publikacji rozdziałów syntetycznych, takich, które odpowiadałyby – uwzględniając szczegółowe analizy z rozdziałów wcześniejszych - na tytuowe pytanie: *Jedna Polska?* Takich syntetyzujących rozdziałów powinno być w publikacji kilka. Zaproponował też, że on sam może jeden z takich rozdziałów przegotować

Prof. Andrzej Kojder – odpowiadając na propozycję prof. Rycharda – zasugerował, iżby przedstawił on swoją koncepcję syntezy na następnym zebraniu Komitetu. Zaproponował także, żeby własne koncepcje na kolejnym posiedzeniu przedstawili prof. Mirosława Marody oraz ew. prof. Kazimierz Frieske.

Prof. Jerzy Szacki wyraził gotowość przedstawienia w trakcie kolejnego zebrania Komitetu ponad stuletnich dyskusji na temat „jednej Polski”.

Prof. Krzysztof Frysztacki zgłosił wniosek, żeby redaktorem tomu został prof. Andrzej Kojder. Poparł go prof. Kazimierz Frieske podkreślając, że Przewodniczący ma całościową koncepcję tomu i był w stanie przedstawić ją członkom Komitetu. Wniosek prof. Krzysztofa Frysztackiego został przyjęty przez aklamację.

Na koniec dyskusji Przewodniczący zaapelował do zebranych, żeby na kolejnym zebraniu plenarnym Komitetu skoncentrować się na kwestiach merytorycznych i na ustaleniu zespołu autorów, którzy opracują poszczególne części ekspertyzy.

Ad. 4.

Prof. Edmund Wnuk-Lipiński przedstawił zebranych problemy zaistniałe w związku z podjętą przez Prezydium PAN decyzją o likwidacji Biblioteki PAN w Pałacu Kultury i Nauki oraz inicjatywę uzyskania finansowego wsparcia dla Biblioteki PAN ze strony władz m.st. Warszawy. Wyraził również zaniepokojone przyszłymi, niejasnymi losami księgozbioru, który zapewne – po likwidacji Biblioteki PAN – zostanie rozproszony między inne biblioteki. Zebrani podzielili wyrażone obawy.

Na tym zebranie zostało zakończone. Następnie postanowiono zwołać 20 października br.

Przewodniczący Komitetu

Sekretarz Komitetu

Andrzej Kojder

Paweł Poławski